

Mezinárodní vědecká a interdisciplinární konference pod názvem *Hašek. Švejek. Švejkoviny* byla jednou z akcí, která připomněla minulý rok jako Rok Jaroslava Haška. Konference byla organizovaná Katedrou českého a lužického jazyka Ústavu slovenské filologie Jagellonské univerzity v Krakově ve dnech 16.–17. listopadu 2023 v historických prostorách univerzitního kampusu. Záštitu nad konferencí převzalo Velvyslanectví České republiky ve Varšavě.

Sešli se na ní nejen odborníci z různých evropských zemí zabývající se životem a dílem Jaroslava Haška i jeho vrstevníků, ale program oživili svou přítomností také představitelé švejkovských sdružení z měst Přemyšl a Kielce, kteří v dobových uniformách vyprávěli o svém vztahu ke Švejkovi, zpívali a pochodovali. Oficiálního programu i dalších neoficiálních setkání se zúčastnili také **Jomar Hønsi** (významný badatel a prezident Světové společnosti Jaroslava Haška) i vnučka Jaroslava Haška **Barbara Freslová**.

Z českých bohemistických a dalších vědeckých pracovišť přijeli účastníci z Olomouce, z Plzně, z Ostravy, z Českých Budějovic, z Prahy a Opavy. Polští bohemisté, polonisté a hungaristé přijeli z Poznaně, z Řešova, z Varšavy, z Katovic a samozřejmě z Krakova. Další odborníci reprezentovali Bratislavu a Skopje. Není možné vyjmenovat všechny účastníky a všechny konferenční příspěvky.

Odbornou část zahájil podnětný příspěvek **J. Malury**, ve kterém zdůraznil bohaté tradice humoru a recesismu od středověku až po novověk v česko-polsko-německém kontextu. Návažně se **P. Piotrowski** zabýval reflexí Haškových osobnostních problémů v jeho nejznámějším románu. **D. Bína** referoval o podobách švejkovské poetiky v různých typech adaptací, **A. Uljasz** představil polské mediální prezentace Švejka, **T. Šafářová** se věnovala nejnovější dramatické adaptaci románu. **Š. Balík** se zabýval krátkými díly haškovské společnosti.

Mnohovrstevnaté haškologické a švejkovské historické a kulturní souvislosti ve středoevropském prostoru byly námětem dalších příspěvků: souvislost s antickou literaturou dominovala v referátu **M. Brodacké-Dwojak**, **B. M. Gajová** prezentovala haškovské metafory v 21. století, **J. Królaková** věnovala pozornost textům J. Marka a V. Vokolka z hlediska demaskování státních totalitních mechanismů, **Z. Németh** prezentoval aktuální reflexe Švejka v maďarské literatuře, **R. Polách** akcentoval různorodost švejkovské interpretace z generačního pohledu, **J. Hønsi** představil výsledky nových bádání v archivech a knihovnách a Švejka ve vazbě na českou filozofii 20. století **J. Hrabal**.

Četnost a různorodost zaměření příspěvků přispěla k bohaté výměně názorů a zkušeností v diskusi. Přednesené literárně-historické referáty ukázaly reflexi Haškova díla v několika evropských literaturách nejen v tradičním pojetí, ale také v akcentaci stále aktuálnosti spisovatelových myšlenek.

Vybrané aspekty spjaté nejen s dobovým s kulturním zázemím a otázky a aktuální problémy spojené s překladem Haškovy románové trilogie do cizích jazyků analyzovali ve svých příspěvcích: **M. Hrdlička**, který akcentoval některé otázky překladu do francouzštiny, **J. Delová-Siljanová** popisovala problematické aspekty překladu románu do makedonštiny, **A. Arkanhelská** do ukrajinštiny. **S. Skorvid** referoval o osudech překladatelů Haškova díla do ruštiny a **P. Falowski** hodnotil vulgarismy ve vybraném díle Švejka.

V dané sekci byly prezentovány nuance a těžkosti spojené s překladem díla se specifickým jazykem a vícejazyčností do cizího jazyka.

V sekci věnované interpretaci a pojetí Haškovy trilogie ve školní výuce a související didaktické problematice zazněly příspěvky **V. Pánkové** o interpretaci románu v konkrétní třídě gymnázia, **P. Ślusarczyka** o aspektech postavení Švejka jako jediné známé české knihy mezi polskými studenty, **H. Chýlové** o četbě a znalostech románu u současných středoškolských gymnazistů a vysokoškoláků-bohemistů. **M. Mašát** se zabýval Haškovou povídkou *Večer v sirotčinci*, **J. Bieleňová** prezentovala Haškův román jako součást vybraných školních čítanek a učebnic češtiny. Příspěvky přispěly k objasnění mnoha faktorů, jež činí román i hlavní postavu obtížně uchopitelnou ve školní výuce: jazyk díla, zasazení do válečného a dobového kontextu, výběr vhodné čítankové ukázky a její didaktizace a práce s ní. V souvislosti se školním prostředím byl evokován aktualizací potenciál postavy Švejka jako symbolu odporu proti režimu a byrokracii.

V sekci věnované široce zaměřeným literárněvědným otázkám se haškovskou tematikou v časopisu *Česká literatura* se zabývala **A. Carová**, v komiksu **M. Foret** a spisovatelovu „kariéru“ v časopise *Světě zvířat* ozřejmil **M. Dvořák**. **J. Novotný** přiblížil podstatu putování J. Haška a jeho přátel, především M. Kuděje nejen po Plzeňsku, **L. Németh Vítová** představila vydání Haškova románu v polské sérii Biblioteka Narodowa, **J. Derdovská** uvažovala ze sociologického pohledu o propojení autora a jeho hlavní postavy. **P. Gierowski** analyzoval literární postavu Švejka z možného nového pohledu, **D. Bielecová** věnovala pozornost fenoménu české hospody.

Z hlediska literárněhistorického hodnotili nově J. Haška ve svých příspěvcích **P. Száz**, **W. Marzec** a **A. Świątek**. **J. Davidová Glogarová** společně s **J. Davidem** analyzovali korpusovými metodami druhý život postav Haškova Švejka v publicistickém a uměleckém stylu, **J. Korbutová** představila polský stereotyp Čecha, **A. Mašlan-ka** se zabývala čtenářskými ohlasy románu u polských uživatelů internetu.

V samém závěru konference **M. Zelinský** doložil ve svém příspěvku vliv Ladových ilustrací na interpretaci postav díla a **J. Honsí** prezentoval nová a dosud nepublikovaná zjištění týkající se Haškova průvodce a přítele Z. M. Kuděje. Poděkování všech účastníků patří všem organizátorkám konference.

Poslední oddíl konference přinesl řadu nových kulturologických pohledů nejen na dílo, ale i na autorovu osobnost a různorodé, dosud často neznámé nebo opomíjené aspekty Haškova života. Přednášející ve svých příspěvcích také doložili stabilní zájem o Haškovo dílo v polském prostředí.

Konference připomněla, jaký je z odborného hlediska dlouhodobý zájem o Jaroslava Haška, jak jeho život i dílo rezonuje prakticky po celé Evropě a jakou úctu vzbuzuje u odborníků i čtenářů. Účastníci konference ve svých příspěvcích přesvědčivě potvrdili, že i přes dlouhou dobu od vzniku trilogie a přes řadu interpretací Haškova díla je obojí stále inspirativní a přináší nové a aktuální možnosti objevování a výkladů. Postava Švejka zároveň je a zůstává významnou součástí prezentace české kultury v zahraničí.

Z literární galerie: Dvojí divišovská inspirace

Jiří Zizler, ÚČL AV v Praze

zizler@ucl.cas.cz

„Nejsem sofistika, ani dialektika, ale citlivý na řeč“¹, konstatuje Ivan Diviš (1924–1999) ve svém deníkovém monumentu *Teorie spolehlivosti*. I proto se stala poezie úběžníkem jeho bytí, vyšší realitou, k níž se celý život vztahoval, jíž se zasvětil, vydal a odevzdal v personální unii básníka a člověka. Jeho rozsáhlé básnické dílo se zařadilo k předním hodnotám české literatury dvacátého století. Diviš jednak generačně patřil do okruhu spisovatelů narozených v letech 1920–1924 (mj. E. Juliš, L. Novák, M. Holub, J. Skácel, J. Šotola, J. Škvorecký) a stal se posléze také členem volné přátelské komunity spisovatelů původně z literatury vyhoštěných a hledajících si své místo v literárním životě v opozici vůči režimu a často v blízkosti křesťanského světonázoru (B. Reynek, J. Palivec, L. Dvořák, J. Jedlička, R. Preisner, I. Slavík, J. Zábrana, V. Kafka, J. Med). Určujícími historickými souřadnicemi se pro ně staly 15. březen 1939 a zejména 25. únor 1948 a 21. srpen 1968. Tragické dějinné zvraty tehdy mnohé přivedly do věznic či pracovních táborů, rozehnaly je po všech koutech světa (proto je Ivan Slavík nazval „rozptýlenou generací“), nechaly je léta vykonávat jen podřadné činnosti neúměrně jejich vzdělání a schopnostem, znemožnily či zkomplikovaly jim publikační možnosti – vzepětí jejich aktivit v šedesátých letech ukončila sovětská okupace; byl to pro ně, slovy Bedřicha Fučíka, „život na vidrholci“.

Diviš v září 1969 odešel do Spolkové republiky Německo, kde se stal pracovníkem Svobodné Evropy. Odchod do exilu pro něj byl traumatizující zkušeností, s kterou se dokázal jen obtížně vyrovnat – „nad zkušenost emigrace může být už jen zkušenost mystická nebo zkušenost smrti“². Těžko se adaptoval na nové prostředí, prožil závažný rodinný rozvrat (manželka se synem se bez jeho vědomí vrátila v roce 1971 do Československa), na řadu let ztratil inspiraci, „opustila ho poezie“, tížila ho ztráta kontaktů s přáteli doma, ediční a časopisecké projekty se nedařilo prosazovat. Těžkou krizí se mu nakonec podařilo překonat vytvořením nové rodiny i obnovením tvůrčího

¹ DIVIŠ, Ivan. *Teorie spolehlivosti*. Praha: 1994, s. 588.

² DIVIŠ, Ivan. *Teorie spolehlivosti*. Praha: 1994, s. 521.